ústav pro studium totalitních režimů

MUDr. Naděžda Kavalírová
předsedkyně Rady Ústavu

Praha 21. ledna 2011

Č.j.: UST – 1- 80/2010
Počet listů: 1

Vážený pane místopředsedo,

na základě požadavku vysloveného v rozpravě dne 8. prosince 2010 během projednávání Výroční zprávy Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2009 Vám zasílám písemně znění odpovědí na Vaše otázky, které byly s ohledem na jejich charakter zpracovány ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů.

Jak jsem Vám již avizovala, Rada Ústavu byla s obsahem odpovědi seznámena na 43. jednání dne 20. ledna 2011.

S pozdravem

Vážený pan
Doc. JUDr. Petr Pithart
místopředseda
Senát Parlamentu ČR
P r a h a

ústav pro studium totalitních režimů

Mgr. Daniel Herman
ředitel

Praha 21. ledna 2011

Č.j.: UST – 1 – 80/2010
Počet listů: 4

Vážený pane místopředsedo,

na základě Vašeho požadavku vysloveného v rozpravě dne 8. prosince 2010 během projednávání Výroční zprávy Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2009 Vám zasílám písemně zpracované odpovědi na Vaše otázky:

1/ Ve výroční zprávě je na str. 35 uvedeno, že v Ústavu bylo digitalizováno 4 mil. 765 tis. dokumentů. Ptám se, kolik z těch dokumentů je přístupno badatelům a veřejnosti v elektronické podobě. Mám na mysli webové stránky Ústavu a archivu, kde je ovšem jen nepatrný zlomek těchto písemností. Ostatní jsou v jakémsi úložišti, a pokud vím, nejsou badatelům přímo dostupné.

V souvislosti s otázkou přístupnosti a využití dokumentů převedených podle Výroční zprávy Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2009 (str. 39) dle písm. d § 4 zákona č. 181/2007 Sb. do elektronické podoby je nutné uvést, že souhrnná čísla digitalizovaných dokumentů obsahují také počty stránek digitalizovaných nejenom pro Archiv bezpečnostních složek, ale také pro další orgány veřejné správy i zahraniční partnery ve Spojených státech, na Slovensku či Ukrajině.

Na základě dohody o delimitaci personálních (kádrových) podkladů například Ústav digitalizoval pro personální odbor Ministerstva vnitra ČR téměř 550 000 stránek osobních evidenčních karet bývalých příslušníků Sboru národní bezpečnosti; dalších 456 000 stránek karet s personálními údaji bylo digitalizováno a následně vloženo do evidenčního (lustračního) systému Archivu. Více než 334 000 stránek digitalizovaných dokumentů se zveřejnilo a zpřístupnilo tak veřejnosti v rámci různých projektů na webové stránce Archivu a asi 45 000 na webové stránce Ústavu. U. S. Holocaust Memorial Museum převzalo necelých 246 000 stránek digitalizovaných dokumentů (viz odpověď na třetí otázku).

Archiv bezpečnostních složek, který má k dispozici ***veškeré*** dokumenty digitalizované Ústavem z jeho archivních fondů a sbírek, může v případě zájmu badatelské veřejnosti tyto archivní jednotky předkládat ***všechny*** v elektronické podobě (srov. str. 68 Výroční zprávy); pochopitelně po splnění náležitostí stanovených vnitřními normami Archivu (kontrola digitalizovaných archiválií, umístění vodotisku „Archiv bezpečnostních složek“ na každou stranu, zaplacení příslušného poplatku, atd.).

V průběhu roku 2009 předložila badatelna Archivu bezpečnostních složek Siwiecova ve 487 případech badatelům minimálně 746 digitalizovaných archivních jednotek, převážně

svazkové agendy. Kromě toho byly digitální kopie evidenčních záznamů na základě žádostí úřední povahy v široké míře poskytovány bezpečnostnímu odboru Ministerstva vnitra ČR, Národnímu bezpečnostnímu úřadu, Policii České republiky a dalším subjektům při vyřizování 1167 žádostí ke 24 124 osobám.

Pokud Archiv potřebuje na základě žádosti badatele zpřístupňovat archiválie v elektronické podobě, jsou Ústavem digitalizovány prioritně v nejkratším možném termínu.

2/ Výroční zpráva tentokrát na straně 36 ukazuje schéma elektronického archivu. Ptám se, kolik badatelů tento archiv navštívilo a jak se lze seznámit s jeho obsahem.

Ve výroční zprávě Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2009 je uvedeno, že v rámci testovacího provozu bylo do systému správy dokumentů vloženo přes 11 000 digitalizovaných archivních jednotek v rozsahu přibližně 1 500 000 stran (str. 41). Archiv bezpečnostních složek následně zveřejnil seznam importovaných digitalizovaných dokumentů na své webové stránce (http://www.abscr.cz/cs/elektronicky-archiv). Kromě toho byl přehled digitalizovaných dokumentů zveřejněn na http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vyzadane-informace/digitalizace.pdf <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vyzadane-informace/digitalizace.pdf>. Další informace o rozvoji elektronického archivu jsou obsaženy v oficiální Zprávě o činnosti Archivu bezpečnostních složek za rok 2009 (http://www.abscr.cz/data/pdf/uredni-deska/cinnost_abs_2009.pdf).

K tomu je však nutné dodat, že po 1. dubnu 2010 došlo s ohledem na situaci v Ústavu i Archivu k určitému útlumu a v dalším rozvoji elektronické badatelny (archivu) v podstatě nebylo pokračováno. Přestože badatelská veřejnost neměla do pilotní podoby elektronické badatelny přístup, nebyla nijak ochuzena - Archiv bezpečnostních složek naplňoval její potřeby v oblasti digitalizovaných dokumentů v souladu se zákonem č. 499/2004 Sb. (viz odpověď na první otázku).

3/ **Kde je na internetu dostupný fond 425, to jsou židovské organizace. Tento fond ústav převedl do digitální podoby pro Muzeum holocaustu ve Washingtonu. Jakou protihodnotu, ptám se, poskytl Ústavu pro studium totalitních režimů Muzeum holocaustu za archivní materiál práci.**

Archiv bezpečnostních složek se rozhodl na své webové stránce zveřejnit pouze Prozatímní inventář k archivnímu fondu 425 (Židovské organizace), nikoliv jednotlivé archivní jednotky tohoto fondu převedené do elektronické podoby (http://www.abscr.cz/data/pdf/abs/inventar-425.pdf).

Stávající právní úprava totiž z různých důvodů Archivu neumožňuje zveřejnit archivní fond na webu v celém rozsahu; jednotlivé badatelské požadavky je možno u digitalizovaných archivních jednotek z fondu 425 vyřizovat v podstatě bez ohledu na jejich rozsah (viz odpověď na první otázku). I připravovaná elektronická badatelna však bude po ukončení testovací fáze Archivem zprovozněna výhradně na základě aplikace zákona č. 499/2004 Sb. a nikoliv formou zveřejnění na webu.

Spolupráce při převodu vybraných archiválií do elektronické podoby vychází z trojstranné dohody Ústavu, Archivu a U. S. Holocaust Memorial Museum, uzavřené 25. října 2008 na půdě velvyslanectví Spojených států amerických. Na jejím základě Ústav a Archiv předávají digitalizované dokumenty Muzeu a získávají technické vybavení

nevyhnutelně potřebné pro plynulý rozvoj, modernizaci a provoz informačních technologií Ústavu a Archivu (např. datové úložiště). Muzeum se zavázalo po ukončení digitalizace pořídit jednu sadu mikrofilmových uživatelských kopií reprodukovaného materiálu a předat jí pro vlastní použití Archivu; jednou ročně navíc organizuje krátkodobý studijní pobyt několika zaměstnancům Ústavu i Archivu ve Washingtonu, D.C.

4/ **Kolik finančních prostředků bylo dosud vynaloženo na proces digitalizace. Kolik prostředků bylo dosud vynaloženo na vytvoření digitálního archivu.**

Struktura rozpočtu kapitoly státního rozpočtu č. 355 – Ústav pro studium totalitních režimů u naší organizační složky státu je sestavována na základě ustanovení vyhlášek č. 165/2008 Sb., kterou se stanoví rozsah struktura údajů pro vypracování návrhu zákona o státním rozpočtu a termíny jejich předkládání a č. 415/2008 Sb., kterou se stanoví rozsah a struktura podkladů pro vypracování střednědobého výhledu státního rozpočtu, a tudíž se úkol stanovený § 4 odst. d) zákona č. 181/2007 Sb. – v tomto případě tedy budování systému správy dokumentů včetně rozvoje elektronické badatelny (a nikoliv digitálního archivu) - nevede jako samostatný projekt. Propočet vyložených finančních prostředků navíc stěžovala i realita loňského roku, která přinesla změny ve vrcholovém managementu Ústavu i Archivu a s nimi také poměrně chaotické zásahy do finančního plánu a změny ve vynakládání finančních prostředků včetně oblasti ICT.

Dosavadní finanční náklady Ústavu za období 2008 – 2010 na digitalizaci a rozvoj pilotní podoby elektronické badatelny Archivu byly Odborem informatiky a digitalizace vyčísleny na 7 651 615 Kč (pořízení HW, pořízení a vývoj SW, externí služby). Finanční náklady na pořízení jedné digitalizované stránky se tak pohybují na úrovni 2,36 Kč na stránku. Ústav se tak díky rozvážnému a plánovitému vynaložení finančních prostředků může pochlubit jedním z nejlevnějších projektů převodu dokumentů do elektronické podoby; a to při udržení vysoké kvality digitalizace.

Tento fakt vyplývá ze srovnání s náklady obdobných projektů realizovaných za pomoci evropských fondů: Národní knihovna například na pořízení 3 500 000 skenů vynaloží 1 200 000 eur, tj. 9,07 Kč na stránku; Městská knihovna v Praze v projektu Hispra získala 504 400 eur na pořízení 451 698 skenů v ceně 29,55 Kč za stranu; Archiv hl. m. Prahy v projektu Ad fontes digitalizuje 230 937 stránek při rozpočtu 778 855 eur, tj. v ceně 89,25 Kč za stránku; Vědecká knihovna Olomouc v projektu digitalizace periodik Digimon pořídí jednu stránku dokonce za 144,71 Kč. V neposlední řadě je možné pro srovnání uvést i náklady na vybudování digitalizačního pracoviště Slovenské národní knihovny v Martině – samozřejmě s pomocí evropských dotací – ve výši 1 331 371 eur, tj. 35 234 733,52 Kč (veškeré údaje přístupné na http://osliusi.mlp.cz/doku.php/program).

5/ **Kdo nahradil historiky Tomáše Bursíka, Petra Kouru, Jaroslava Pažouta, Prokopa Tomka, Tomáše Vilímka a další, kteří z ústavu odešli a proč, jak víme z médií odcházejí i další historici.**

V souvislosti s uvedenými jmény je nutné upozornit, že jde o bývalé zaměstnance, kteří Ústav pro studium totalitních režimů opustili již v roce 2008, tj. před více než dvěma lety. Domnívám se, že není nutné ani vhodné diskutovat o jednotlivých jménech, navíc při vědomí, že každý z uvedených případů byl individuální. Pro úplnost však uvádím, že někteří z bývalých zaměstnanců s Ústavem standardně spolupracují.

Domnívám se, že Ústav nelze hodnotit podle jmen zaměstnanců či počtu fluktuantů, ale podle toho, zda plní nebo neplní své úkoly stanovené mu zákonem č. 181/2007 Sb.

Pro vaši informaci dodávám, že bývalý člen Vědecké rady prof. Vilém Prečan při srovnání vzniku Ústavu s Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd ČR uvedl, že fluktuace jeho odborných pracovníků byla během zakladatelského období v roce 1990-1991 mnohem vyšší.

6/ **Výroční zpráva hovoří o výukovém materiálu o roce 1968. Tento materiál byl ovšem nedávno silně kritizován v médiích za pro mne neuvěřitelné věcné chyby. Jak se ústav s touto kritikou vyrovnal, opravil materiál a dodal ho školám nebo co hodlá v té věci udělat.**

Při nedávné kritice v médiích nešlo o výukový materiál k roku 1968, ale k roku 1989. Na svém zasedání se kritikou a nápravou některých chyb nedávno zabývala i Rada Ústavu, která podpořila posílení vnitřních i vnějších oponentských řízení u jednotlivých projektů. Errata byla navíc publikována na webové stránce Ústavu. Protože však jde o produkt loňského roku, bude jeho osud zohledněn ve Výroční zprávě Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2010.

S pozdravem

Vážený pan
Doc. JUDr. Petr Pithart
místopředseda
Senát Parlamentu ČR
P r a h a